

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Analyse van het gebruik van de derde tranche Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA)

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Analyse van het gebruik van de derde tranche Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA)

Datum Februari 2025
Status Definitief

Inhoudsopgave

Belangrijkste bevindingen en verbeter suggesties	4
Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse	4
Belangrijkste bevindingen uit de enquête	5
Verbetersuggesties op basis van de evaluatie	6
1 Inleiding	7
2 Verantwoording kwantitatieve analyse	9
3 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse	10
3.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen	10
3.2 De doelgroepen in meer detail	11
3.3 Projectgrootte	14
3.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend	15
3.5 Budgetverdeling per doelgroep	18
3.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken	20
3.7 Budgetverdeling per projectsoort	21
4 Ervaringen met het aanvraagproces: signalen uit enquête	26
4.1 Inleiding	26
4.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling	26
4.3 Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces	28
4.4 Openingsdag en ervaren belemmeringen	29
4.5 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces	31
4.6 Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure	32
4.7 Beoordeling RVO-website en helpdesk	33
4.8 Beoordeling van de afhandeling	35
4.9 Suggesties voor optimalisatie	36

Belangrijkste bevindingen en verbeteringsuggesties

Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse

- In totaal is er in de derde tranche voor €412.714.178 subsidie aangevraagd en er is op de peildatum¹ €382.139.700 toegekend (van het beschikbare budget van €453,5 miljoen²). Dit betreft nog een tussenstand aangezien er op dat moment nog 27 aanvragen in beoordeling waren.
- In totaal zijn er tijdens de derde tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) 1.992 aanvragen gedaan. Een deel van de aanvragers heeft meerdere aanvragen gedaan. In totaal zijn er 1.053 unieke aanvragers, waarvan 58% een intermediair betreft.
- Intermediairs worden relatief vaak ingeschakeld door onderwijsinstellingen (vooral primair onderwijs), religieuze of levensbeschouwelijke instellingen, en monumenten. Relatief het minst worden intermediairs ingeschakeld door decentrale overheden (dit zijn vooral gemeenten).
- In deze derde tranche is het vaakst beroep gedaan op de subsidieregeling vanuit de decentrale overheid; 616 aanvragen (31% van alle aanvragen). De decentrale overheid wordt op afstand gevolgd door de zorgsector (22%) en het onderwijs (19%).
- Tussen de verschillende DUMAVA-doelgroepen blijkt een zekere mate van overlap. Dit komt doordat de doelgroepen bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (monumenten).
- Van de 1.992 aanvragen zijn op de peildatum nog 27 aanvragen in behandeling en zijn er 118 aanvragen volledig afgewezen. Verder zijn 55 aanvragen door de indiener ingetrokken voordat er een beslissing was genomen. Deze vallen buiten de subsidiebeoordeling. Er zijn tot zover 1.781 subsidies verleend, waarvan er 331 meteen zijn vastgesteld (zonder beschikking) en 1.450 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier.
- In totaal is er in de derde tranche in 1.992 aanvragen voor 5.854 maatregelen subsidie aangevraagd. Daarvan hebben 729 maatregelen betrekking op een integraal verduurzamingsproject en 2.593 maatregelen betreffen losse maatregelen. Verder zijn er 540 aanvragen gedaan voor op het opstellen en registeren van een definitief energielabel en 1.992 voor Advies³.

¹ 22 januari 2025. Datum waarop een uitdraai van het aanvraagbestand is gemaakt ten behoeve van deze analyses.

² Dit is inclusief via een amendement beschikbaar gekomen eenmalige bijdrage voor primair en voortgezet onderwijs van €47 miljoen. Het subsidieplafond voor de gehele doelgroep bedroeg €405,3 miljoen.

³ Eén van de adviezen (Energieadvies, Maatwerkadvies en Duurzaam monumentenadvies) moet altijd ten grondslag liggen aan de aanvraag voor een subsidie op grond van deze regeling. Deze adviezen tellen niet als maatregel.

- Van alle maatregelen is er het vaakst subsidie aangevraagd voor isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer (522 keer) en voor een warmtepomp(boiler) (411 keer). Het hoogst aangevraagde én (tot nu toe) toegekende budget betreft een 'integrale aanpak met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie'.
- De decentrale overheid heeft in de derde tranche voor relatief het grootste bedrag subsidie aangevraagd; in totaal voor bijna 129 miljoen euro (waarvan tot nu toe ruim 120 miljoen euro toegekend). Wat opvalt is dat gemeenten en het primair en voortgezet onderwijs bij elkaar al de helft van het *aangevraagde* budget beslaan. De decentrale overheid, de onderwijssector én de zorgsector samen zijn al goed voor (ruim) 80% van het *aangevraagde* budget.
- Voor de doelgroep Rijksmonumenten (volgens de monumentenregistratie) is voor bijna 31 miljoen euro subsidie aangevraagd, waarvan bijna 27 miljoen was toegekend op de peildatum. Voor gemeentelijke monumenten, minder in aantal, is 28,5 miljoen aangevraagd, waarvan reeds 27,5 miljoen is toegekend. Bij provinciale monumenten (betreft maar drie aanvragen) gaat het om beperkte bedragen.
- De nieuwe doelgroep aan de doelgroepenlijst ('Overige belangen- en ideële organisaties; hobbyclubs' SBI 94.99) is 26 keer aangevraagd.
- Het totaal aantal gerenoveerde vierkante meters in de *aangevraagde* integrale verduurzamingsprojecten komt op ruim 1,7 miljoen. Dit is ongeveer 1,36% van het totaal *potentiële* vloeroppervlak. Daarvan is op de peildatum ruim 1,6 miljoen vierkante meter toegezegd (1,26%).
- Van de potentieel 1,7 miljoen vierkante meter vastgoed dat gerenoveerd wordt met de aangevraagde integrale projecten, wordt potentieel iets meer dan 1 miljoen vierkante meter gerenoveerd naar de renovatiestandaard. Dit is ongeveer 0,79% van het totaal *potentiële* vloeroppervlak. Op de peildatum is daarvan ruim 927 duizend vierkante meter toegezegd (0,72%).

Belangrijkste bevindingen uit de enquête

Voorwaarden en regelingstekst

Vrijwel alle aanvragers die de enquête hebben ingevuld geven aan dat het voor hen duidelijk was welke gebouwen onder de regeling vallen. Ook de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen zijn duidelijk en begrijpelijk voor de meesten. We hebben geen inzicht in de beleving van eigenaren van maatschappelijk vastgoed die op basis van (de onduidelijkheid van) de regelingstekst geen aanvraag hebben gedaan.

Aanvraagproces en ervaren belemmeringen

Het hele aanvraagproces van de derde tranche wordt door ondervraagden goed beoordeeld; vier op de vijf ondervraagden geeft het aanvraagproces een 8 of hoger. Ervaren belemmeringen tijdens het aanvraagproces hebben veelal betrekking op onduidelikheden of imperfecties in het aanvraagformulier of het eLoket.

Vorbereiding

Veel van de geënquêteerden geven aan in meer of mindere mate moeite te hebben gehad met het *verzamelen* van de benodigde gegevens voor de aanvraag. De

hoeveelheid gegevens vormt tevens een uitdaging. De tijdsbesteding met betrekking tot het voorbereiden van een aanvraag vindt men over het algemeen acceptabel. Echter de complexiteit van het opstellen van een aanvraag vindt minder dan de helft van de ondervraagden acceptabel.

Dienstverlening RVO

Over het algemeen is men (zeer) tevreden over de dienstverlening van de RVO-helpdesk. Degenen die contact hebben gehad met de helpdesk zijn zeer te spreken over deze ervaring. Onder andere de vriendelijkheid, deskundigheid en snelheid van de helpdesk medewerkers wordt gewaardeerd. Ook over de RVO-website is men over het algemeen (zeer) positief. Zo vindt men de website onder andere volledig, up-to-date, overzichtelijk en bruikbaar bij het opstellen van de aanvraag. Degenen die minder positief zijn over de website wijten dit aan de enorme hoeveelheid aan informatie die er te vinden is en hoe dit zorgt voor onduidelijkheid en onoverzichtelijkheid. Daarnaast vinden zij dat er onvoldoende wordt gecommuniceerd over wijzigingen in de regeling en data.

Verbetersuggesties op basis van de analyse

Dienstverlening RVO

- De hoeveelheid informatie op de (verschillende) website(s) kan overweldigend zijn en maakt dat gemaakte wijzigingen niet altijd goed vindbaar zijn. Onderzoek de mogelijkheden om de beschikbare informatie strakker te organiseren en gemaakte wijzigingen (aanvraagformulier, voorwaarden, maatregelenlijst, etc) duidelijker te communiceren.
- Controle uitvoeren op de invulbaarheid van het aanvraagformulier.

Communicatie met betrekking tot wijzigingen

- Doorgevoerde wijzigingen en data worden niet altijd duidelijk gecommuniceerd waardoor aanvragers voor verrassingen kunnen komen te staan. Dit kan vervelende gevolgen hebben voor reeds getroffen voorbereidingen en gemaakte plannings. Zoek naar manieren om wijzigingen helder, en vooral ook tijdig, te communiceren om dit te voorkomen.

Complexiteit

- Er wordt nog altijd teruggekoppeld dat het aanvraagproces complex is. Wellicht is het interessant om te onderzoeken wie de DUMAVA niet aanvragen; wat zijn de beweegredenen om de subsidie niet aan te vragen en speelt de complexiteit daar een rol bij?

1 Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van de derde aanvraagronde Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed, afgekort DUMAVA. Deze evaluatie is door RVO uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO).

De evaluatie heeft als doel om voorafgaand aan het openstellen van de volgende tranche de signalen van de doelgroep over de werking van DUMAVA in de praktijk op te halen en de gemaakte wijzigingen in de derde tranche te evalueren.

Achtergrond

De subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) beoogt de eigenaren van bestaand maatschappelijk vastgoed te stimuleren om te investeren in het verduurzamen van hun gebouw. De DUMAVA-regeling komt de maatschappelijk vastgoedeigenaren tegemoet in de kosten om te verduurzamen. Met de regeling kunnen ze subsidie krijgen voor energieadvies, een energielabel en verduurzamingsmaatregelen. Er wordt een diverse doelgroep bediend, zowel professionele organisaties zoals ziekenhuizen, maar ook kleinschalige organisaties zoals buurthuizen.

Van 3 juni 2024 tot en met 31 oktober 2024 werd de derde tranche van de investeringssubsidie voor DUMAVA opengesteld. Het totale budget voor deze derde ronde was € 453,5 miljoen.

De regeling werd op enkele punten gewijzigd ten opzichte van de tweede openstelling. De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op de subsidiepercentages, het schot, het maximum subsidiebedrag en de maatregelenlijst.

- Om de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed te versnellen is er een wijziging aangebracht in de subsidiesystematiek:
 - o Het subsidiepercentage voor losse maatregelen wordt verlaagd van 30% naar 20%.
 - o De subsidie voor de integrale verduurzaming wordt op de volgende manier aangepast. Het betreft een pakket van maatregelen met ten minste 3 labelsprongen, waarbij minstens naar label B wordt gerenoveerd. Subsidiepercentages zijn als volgt:
 - 30% subsidie voor integrale projecten met minimaal drie labelsprongen
 - 40% subsidie voor verduurzaming naar de renovatiestandaard.
- Daarnaast is het oude schot waarbij 35% van het subsidiebudget werd gereserveerd voor aanvragen onder de € 500.000,- en 65% voor aanvragen boven dit bedrag geschrapt. In plaats daarvan is voor de derde tranche een schot geïntroduceerd waarbij 30% van het subsidiebudget wordt gereserveerd voor losse maatregelen en 70% voor integrale renovaties.
- Verder is het maximum subsidiebedrag verlaagd van € 2,5 miljoen naar € 1,5 miljoen.

Deze wijzigingen zijn bedoeld om eigenaren te stimuleren om grotere duurzaamheidsstappen te maken. Het streven is om het tempo voor de

verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed verhogen en hierdoor de DUMAVA meer in lijn te brengen met nationale en Europese doelstellingen. Dit wordt bereikt door een lager subsidiepercentage beschikbaar te stellen voor losse maatregelen en een hoger subsidiepercentage voor integrale renovaties. Zo wordt de maatschappelijk vastgoedeigenaar gestimuleerd om in één keer alles aan te pakken en meteen zoveel mogelijk te verduurzamen.

Evaluatie

Ter evaluatie wordt de regeling onder de loep genomen: monitoring van het gebruik van de regeling en een enquête onder aanvragers. De enquête heeft specifiek betrekking op hoe aanvragers het aanvraagproces hebben ervaren en wat ze goed en minder goed vonden gaan. Deze evaluatie is opgesteld door RVO, cluster Monitoring van de afdeling Duurzaam Bouwen.

Inhoud rapportage

Deze evaluatie bestaat uit drie hoofdstukken:

- Hoofdstuk 2: Onderzoeksverantwoording van de kwantitatieve analyses.
- Hoofdstuk 3: Een analyse van alle aanvragen binnen de derde tranche. Hiermee wordt een beeld verkregen van de kenmerken van de aanvragers, evenals de verdeling van de aangevraagde budgetten en de toegekende budgetten.
- Hoofdstuk 4: Een enquête onder de aanvragers van de derde tranche. Hiermee zijn hun ervaringen met betrekking tot het aanvraagproces opgehaald.

De antwoorden op de open vragen van de enquête en de onderzoeksaanpak staan in afzonderlijke bijlagen.

2 Verantwoording kwantitatieve analyse

Status aanvragen

Van de 1.992 aanvragen die zijn gedaan tijdens de derde tranche zijn op de peildatum (22 januari 2025)⁴ nog 27 aanvragen in behandeling en zijn er 118 aanvragen volledig afgewezen. Verder zijn 55 aanvragen door de indiener ingetrokken voordat er een beslissing was genomen. Deze vallen buiten de subsidiebeoordeling. Er zijn tot zover 1.781 subsidies verleend, waarvan er 331 meteen zijn vastgesteld (zonder beschikking) en 1.450 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier. Zie tabel 2.1.

Status aanvragen	3e tranche
Direct uitgeloot	n.v.t.
Aanvraag boven subsidieplafond	0
Aanvraag ingetrokken door aanvrager voordat beslissing is genomen	55
Aanvraag volledig afgewezen	118
Aanvraag nog in behandeling	27
Aanvraag in behandeling → subsidie verleend	1.450
Aanvraag vastgesteld	331
Aanvraag ingetrokken na verlening (en geen openstaande terugvordering meer)	11
Openstaande terugvordering van (deels) reeds uitbetaald bedrag n.a.v. herziening/intrekking	0
Totaal	1.992

Tabel 2.1 Status aanvragen (op de peildatum)

Aanvragen buiten beschouwing

In totaal zijn 139 aanvragen niet meegenomen in de kwantitatieve analyses van hoofdstuk 3. Dit betreft aanvragen die werden ingediend en daarna zijn ingetrokken, om vervolgens opnieuw te worden ingediend (voor hetzelfde gebouw, op basis van adresgegevens). De opnieuw ingediende aanvragen voor het betreffende adres zijn uiteraard wel onderdeel van de analyses.

Boven maximum subsidiebedrag

Daarnaast zijn er in de derde tranche 48 aanvragen gedaan boven het maximum subsidiebedrag van 1,5 miljoen euro. De aangevraagde en toegekende budgetten van de onderliggende maatregelen van deze aanvragen zijn naar rato afgetopt ofwel verlaagd, zodat ze samen optellen tot 1,5 miljoen per aanvraag.

⁴ Datum waarop een uitdraai van het aanvraagbestand is gemaakt ten behoeve van deze analyses.

3 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse

3.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen

Aanvragen

Er zijn 1.992 aanvragen gedaan tijdens de derde tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA). In 57% van de gevallen (1.132 keer) is de aanvraag door een intermediair gedaan. Er zijn 1.053 unieke aanvragers, waarvan 608 intermediairs (58%). Een deel van de unieke aanvragers (358 aanvragers; 34%) heeft meerdere aanvragen gedaan.

Aanvragen en aanvragers	3e tranche
Aantal aanvragen	1.992
- door eigenaar of andere nauw betrokkene	860
- door intermediair	1.132
Aantal unieke aanvragers	1.053
- eigenaar of andere nauw betrokkene	445
- intermediair	608

Tabel 3.1 Aanvragen en aanvragers

Volledige afwijzingen: afwijsgredenen

De aanvragen die (tot nu toe) volledig zijn afgewezen⁵, hebben verschillende afwijsgredenen. Zie tabel 3.2.

Afwijsgredenen volledige afwijzing	3e tranche
Min € 5.000	26
Maatregel niet conform maatregellijst	19
Onderneming met IB/VB	15
Energie-advies ontbreekt	6
Onderneming - onjuiste SBI code	5
Vastgoed - Met woonfunctie	5
Vereiste maatregelgegevens zijn niet aangeleverd (artikel 4:5)	5
Cumulatie met andere regelingen	3
Maatregel valt onder energiebesparingsplicht	3
Dubbel aangevraagd	2
E-rapport niet opgesteld door Epa	2
Eindlabel niet voldoende	2
Maatregel staat niet genoemd in het energie-advies	2
Reeds dumava ontvangen voor zelfde locatie	2
Start werkzaamheden	2
Vereiste aanvraaggegevens zijn niet aangeleverd (artikel 4:5)	2
Aanvrager komt in aanmerking voor BOSA	1
Geen advies bij integraalproject	1
Investeringsbedrag te laag	1
Portefeuilleroutekaart is niet subsidiabe	1
Vastgoed - Geen eigendom	1
Vastgoed - Transformatie	1
Totaal⁶	118

Tabel 3.2 Afwijsgredenen volledige afwijzingen

⁵ Van de aanvragen die zijn toegekend (evenals de aanvragen die nog in behandeling zijn) komt het in enkele gevallen voor dat een *deel* van de maatregelen is afgewezen. Deze zijn hier niet benoemd.

⁶ In enkele gevallen zijn er twee afwijsgredenen geweest, waardoor de aantallen niet helemaal optellen tot het totaal.

Subsidiebedragen

Er is voor bijna 413 miljoen euro subsidie aangevraagd en op de peildatum was er ruim 382 miljoen euro toegekend. In totaal was er 453,5 miljoen euro beschikbaar voor de derde tranche. Zie tabel 3.3.

Subsidiebedragen	3e tranche
Aangevraagd	€412.714.078
Toegekend	€382.139.700
Beschikbaar budget	€453.500.000

Tabel 3.3 Aangevraagde en toegekende subsidiebedragen (op de peildatum)

3.2 De doelgroepen in meer detail

De doelgroep van DUMAVA betreft vastgoed dat in eigendom is van een maatschappelijke instelling binnen een zevental hoofdcategorieën. In tabel 3.4 is aangegeven hoeveel aanvragers er zijn per (sub)doelgroep. In deze derde tranche is het vaakst beroep gedaan op de subsidieregeling vanuit de decentrale overheid; 616 aanvragen (31% van alle aanvragen). De decentrale overheid wordt op afstand gevolgd door de zorgsector en het onderwijs.

	3e tranche	
Decentrale overheid	616	31%
Onderwijs	387	19%
Zorg	432	22%
Cultuur	31	2%
(Rijks)monument	82	4%
Religieuze instellingen	196	10%
Overige publieke gebouwen	248	12%
Totaal	1.992	100%

Tabel 3.4 Aandeel binnen doelgroepen dat subsidie heeft aangevraagd

De hoofdcategorieën bestaan uit verschillende subcategorieën en SBI-codes die binnen de regeling vallen. Tabel 3.5 toont hoe de verdeling is van het aantal aangevraagde en verleende subsidies over de verschillende subcategorieën op de peildatum. Te zien is dat bij de decentrale overheid (de grootste groep) bijna alle aanvragen afkomstig zijn van gemeenten (583 van de 616). De aanvragen binnen de zorg hebben vooral betrekking op verschillende typen verpleeg- en verzorgingshuizen en de geestelijke gezondheids- en verslavingszorg. De subgroep onderwijs heeft een wat meer gespreide samenstelling.

De nieuwe doelgroep aan de doelgroepenlijst (SBI 94.99) is 26 keer aangevraagd.

	Subsidie aangevraagd	Subsidie toegekend
Decentrale overheid	616	566
- gemeenten	583	535
- provincies	4	2
- waterschappen	16	16
- veiligheidsregio's	13	13
Onderwijs	387	359
- primair onderwijs	213	200

	Subsidie aangevraagd	Subsidie toegekend
- voortgezet onderwijs	66	58
- MBO-instellingen	53	50
- HBO-instellingen	25	21
- universiteiten	30	30
Zorg	432	387
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	14	13
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	3	3
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	18	18
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	2	2
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	59	57
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	4	0
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	2	2
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	11	9
- tandartspraktijken (SBI 86.23)	2	0
- praktijken van fysiotherapeuten (SBI 86.91.2)	1	0
- praktijken van psychotherapeuten, psychologen en pedagogen (SBI 86.91.3)	1	1
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	4	4
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	2	2
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	2	2
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	59	55
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	139	119
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	54	50
- jeugdzorg en maatschappelijke opvang met overnachting (SBI 87.90)	1	0
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	5	5
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	4	4
- maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten (SBI 88.10)	1	1
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	1	1
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	16	14
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	1	1
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	13	13
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	1	1
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	7	6
- zorg, SBI-code onbekend	5	4
Cultuur (ANBI-status)	31	26
(Rijks)monument	82	72
Religieuze instellingen	196	170
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	182	160
- monumentenzorg (SBI 91.03) ⁷	2	2

⁷ Een paar SBI-codes staan onder een onlogische hoofdcategorie: monumentenzorg (SBI 91.03) onder religieuze gebouwen, religieuze en overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.1 en 9) onder overige publieke gebouwen. Dit is echter conform de opgave van de aanvrager.

	Subsidie aangevraagd	Subsidie toegekend
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	7	5
- Religieuze instelling, SBI-code onbekend	5	3
Overige publieke gebouwen	248	201
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	7	2
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	20	19
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	6	6
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	1	0
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	2	2
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	2	0
- musea (SBI 91.02.1)	12	11
- monumentenzorg (SBI 91.03)	9	9
- dieren- en plantentuinen; natuurbehoud (SBI 91.04)	2	1
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	8	8
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	3	3
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	5	3
- overige belangen- en ideële organisaties; hobbyclubs (SBI 94.99)	26	20
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	145	117
Totaal	1.992	1.781

Tabel 3.5 Sectoren en subcategorieën/SBI-codes

Eerder zagen we (tabel 3.1) dat relatief vaak intermediairs worden ingeschakeld bij het indienen van de aanvraag. Deze intermediairs worden relatief vaak ingeschakeld door onderwijsinstellingen (vooral primair onderwijs), religieuze of levensbeschouwelijke instellingen, en monumenten. Relatief het minst worden intermediairs ingeschakeld door decentrale overheden (dit zijn vooral gemeenten).

Overlap tussen doelgroep en monumentstatus

Tussen de verschillende DUMAVA-doelgroepen kan een zekere mate van overlap zijn. Dit komt doordat de doelgroepen bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (monumenten).

Tabel 3.6 toont de relatie tussen de DUMAVA-doelgroepen en de monumentstatus⁸ bij de aanvragen. Te zien is dat het vastgoed dat onder een andere doelgroep is aangemeld, soms ook een Rijksmonument blijkt te betreffen. Er zijn 164 aanvragen gedaan voor vastgoed met een monumentstatus, hiervan hebben 40 aanvragen zich als zodoende aangemeld bij de aanvraag. Deze derde tranche bevinden zich voor het eerst ook gemeentelijke monumenten onder de aanvragers, evenals enkele provinciale monumenten. Verder is zichtbaar dat 31 gebouwen die zijn aangemeld als monument, niet als zodanig zijn teruggevonden in het monumentenbestand waarover RVO beschikt.

⁸ Dit betreft de monumentstatus volgens een monumentenbestand afkomstig van Fenicks, die beschikt over actuele gegevens over alle typen monumenten. De adressen van de aanvragers zijn hiervoor door RVO gekoppeld aan dit monumentenbestand. Voor het totaalplaatje zijn niet alleen de Rijksmonumenten, maar ook de gemeentelijke en provinciale monumenten hierin meegenomen.

Doelgroep zoals aangemeld bij aanvraag ↓	geen monument	(Rijks)-monument	gemeentelijk monument	provinciaal monument
Decentrale overheid	548	34	34	0
Onderwijs	340	18	28	1
Zorg	416	9	7	0
Cultuur	25	2	4	0
(Rijks)monument	31	40	10	1
Religieuze instellingen	126	40	30	0
Overige publieke gebouwen	214	21	12	1
Totaal	1.700	164	125	3

Tabel 3.6 Overlap tussen doelgroepen in aanvragen: monumentstatus van al het vastgoed

3.3 Projectgrootte

Naast het aantal aanvragen en het type aanvrager, kan gekeken worden naar de aangevraagde en toegekende subsidiebudgetten. Waar we eerder o.a. keken naar de grootte van de aanvragers/partijen, kijken we nu naar de grootte van het aangevraagde en toegekende budget.

Aangevraagde en toegekende aanvragen naar projectgrootte

Een ruime meerderheid van de aanvragen (1.749 keer; 87%) betreft aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000. Binnen deze categorie van aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000 zijn ook de meeste aanvragen toegekend⁹ op de peildatum. Zie tabel 3.7.

Projectgrootte o.b.v. aangevraagd budget ↓	Aangevraagd		Toegekend	
	subsidie aangevraagd	% van totaal	subsidie toegekend	% van totaal
€5.000 - 25.000	445	22%	331	19%
€25.000 - 100.000	685	34%	634	36%
€100.000 - 500.000	619	31%	588	33%
€500.000 - 1.000.000	147	7%	142	8%
€1.000.000 of meer	96	5%	86	5%
Totaal	1.992	100%	1.781	100%

Tabel 3.7 Aantal aangevraagde en toegekende aanvragen naar projectgrootte (op de peildatum)

Tabel 3.7 liet al zien dat 87% van de aanvragen, aanvragen betreft tot €500.000. Deze aanvragen waren tezamen goed voor bijna 177 miljoen euro, waarvan op de peildatum 166,5 miljoen euro is toegekend. De 243 aanvragen van meer dan 500 duizend euro telden samen op tot bijna 236 miljoen euro. Zie tabel 3.8.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Tot €500.000	1.749	€ 176.974.107	1.553	€ 166.461.763
€500.000 of meer	243	€ 235.739.972	228	€ 215.677.936
Totaal	1.992	€ 412.714.078	1.781	€ 382.139.700

Tabel 3.8 Projectgrootte waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend op de peildatum

⁹ Dit hoeft overigens niet te betekenen dat het volledige aangevraagde budget is toegekend. De toegekende subsidie kan daarmee in een andere grootteklasse vallen. In de tabel is uitgegaan van de grootteklasse volgens de aanvraag.

In de onderwijssector, de zorgsector en bij decentrale overheden zijn tot nu toe gemiddeld hogere subsidiebudgetten toegekend, bij religieuze instellingen en overige publieke gebouwen gemiddeld lagere budgetten. Zie tabel 3.9.

	Toegekend				
	€ 5.000 - 25.000	€ 25.000 - 100.000	€ 100.000 - 500.000	€ 500.000 - 1.000.000	€ 1.000.000 - 2.500.000
Decentrale overheid	76	205	220	41	24
Onderwijs	38	117	123	51	30
Zorg	76	142	120	31	18
Cultuur	9	7	6	2	2
(Rijks)monument	9	21	30	6	6
Religieuze instellingen	64	71	33	2	0
Overige publ. gebouwen	59	71	56	9	6
Totaal	331	634	588	142	86

Tabel 3.9 Aantal toegekende aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget) per doelgroep

Oppervlakte

Het vastgoed waarvoor een DUMAVA-subsidie is aangevraagd tijdens deze derde tranche betreft in totaal nu minimaal¹⁰ 7,4 miljoen vierkante meter. Aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000 maken in oppervlakte uitgedrukt 77% uit van het totaal.

Op de peildatum is voor 6,9 miljoen vierkante meter de subsidieaanvraag toegekend. Toegekende subsidies tot €500.000 maken in oppervlakte uitgedrukt 78% uit van het totaal toegekende subsidiebudget. Zie tabel 3.10.

	Aangevraagd		Toegekend	
	subsidie aangevraagd (x1000 m ²)	% van totaal	subsidie toegekend (x1000 m ²)	% van totaal
€ 5.000 - 25.000	642 m ²	9%	506 m ²	7%
€ 25.000 - 100.000	2.259 m ²	31%	2.134 m ²	31%
€ 100.000 - 500.000	2.819 m ²	38%	2.710 m ²	39%
€ 500.000 - 1.000.000	730 m ²	10%	695 m ²	10%
€ 1.000.000 of meer	952 m ²	13%	854 m ²	12%
Totaal	7.402 m²	100%	6.898 m²	100%

Tabel 3.10 Projectgrootte versus oppervlakte (x 1000 m²) waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend (op de peildatum)

3.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend

Zoals eerder al in tabel 3.3 weergegeven, is er voor €412.714.078 aan subsidie aangevraagd en is er op de peildatum €382.139.700 toegekend.

Budget per toepassing

Er is in 1.992 aanvragen voor 5.854 maatregelen subsidie aangevraagd. Het type toepassing waarop deze maatregelen betrekking hebben, betreft sowieso altijd¹¹ 'Advies'. Daarnaast zijn 'Verwarmen, koelen, ventileren' (1.040 keer) en 'Thermische

¹⁰ Minimaal, want niet aan alle adressen kon de oppervlakte uit de BAG gekoppeld worden.

¹¹ Eén van de adviezen (Energieadvies, Maatwerkadvies en Duurzaam monumentenadvies) moet altijd ten grondslag liggen aan de aanvraag voor een subsidie op grond van deze regeling. Deze adviezen tellen niet als maatregel.

schil' (811 keer) de meest aangevraagde toepassingen. Zie tabel 3.11; hierin staan ook de budgetten weergegeven.

Van de 5.854 aangevraagde maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd, zijn er op de peildatum 5.313 toegekend. Het meeste budget wordt toegekend aan het type 'Integrale verduurzamingspakketten'. In totaal is er tot nu toe al 282,5 miljoen euro toegekend aan dit type toepassing, dat komt neer op 74% van het totaal toegekende budget op de peildatum.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Advies	1.992	€ 3.879.373	1.781	€ 1.786.899
Duurzame Energie	468	€ 10.535.512	415	€ 8.292.638
Energielabel en advies	540	€ 472.220	508	€ 416.070
Integrale verduurzamingspakketten	729	€ 302.329.753	686	€ 282.493.787
Leefomgeving verkoeling	13	€ 539.697	11	€ 485.086
Lokale energie-uitwisseling	22	€ 1.128.700	18	€ 1.110.546
Monumenten	161	€ 6.644.198	150	€ 6.067.014
Overige energiebesparing	43	€ 1.429.275	42	€ 1.334.877
Thermische schil	811	€ 22.908.597	707	€ 20.487.776
Verlichting	35	€ 1.336.869	24	€ 1.110.719
Verwarmen, koelen, ventileren	1.040	€ 61.509.883	971	€ 58.554.288
Totaal	5.854	€ 412.714.078	5.313	€ 382.139.700

Tabel 3.11 Aanvragen en toekenningen voor verschillende toepassingen (op de peildatum)

Budget per maatregel

Een verdere specificatie van de aangevraagde en toegekende maatregelen en budgetten (een uitsplitsing van tabel 3.11) is weergegeven in tabel 3.12.

Van alle maatregelen is er het vaakst subsidie aangevraagd voor isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer (522 keer) en voor een warmtepomp(boiler) (411 keer). Zie tabel 3.12.

Het hoogst aangevraagde budget betreft een integrale aanpak met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie, waar voor bijna 202 miljoen euro subsidie is aangevraagd. Op afstand gevolgd door Integraal met maatwerkadvies, met ruim 63 miljoen euro aangevraagd budget.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Advies:				
Duurzaam monumenten advies	159	€ 466.803	145	€ 217.574
Energieadvies	1244	€ 2.360.133	1095	€ 726.291
Maatwerkadvies	589	€ 1.052.437	541	€ 843.034
Duurzame energie:				
Aansluiting warmte- en/of koudenet (BAK kosten)	13	€ 870.808	13	€ 859.954
Energieopslag	121	€ 3.367.642	109	€ 3.071.161
PV (fotovoltaïsche) of PVT (fotovoltaïsche thermische) panelen	307	€ 5.783.052	270	€ 3.901.327
Zonnecollectorsysteem voor verwarmen	27	€ 514.009	23	€ 460.196
Energielabel en advies:				
Opstellen en registreren definitief energielabel	540	€ 472.220	508	€ 416.070

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Integrale verduurzamingspakketten:				
Integraal met Maatwerkadvies	193	€ 63.244.765	178	€ 59.095.359
Integraal met Maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie	429	€ 201.846.341	408	€ 191.400.402
Integrale aanpak verduurzaming monumenten met 20% energiebesparing	107	€ 37.238.647	100	€ 31.998.026
Leefomgeving verkoeling:				
Groendak	12	€ 526.387	10	€ 471.776
Groene gevel of muur	1	€ 13.310	1	€ 13.310
Lokale energie-uitwisseling:				
Intelligent lokale energie-uitwisseling	22	€ 1.128.700	18	€ 1.110.546
Monumenten:				
Bodemisolatie	3	€ 14.643	3	€ 14.642
Energiezuinig ventilatiesysteem	14	€ 1.093.105	14	€ 1.093.104
Isolatie voor gevel, vloer, dak van bestaande constructies	64	€ 3.049.805	59	€ 2.572.478
Isolerende beglazing monumentenglas en binnen/buiten-voorzetramen	72	€ 2.472.268	67	€ 2.372.929
Kierdichting	8	€ 14.378	7	€ 13.860
Overige energiebesparing:				
HR-elektromotor	43	€ 1.429.275	42	€ 1.334.877
Thermische schil:				
HR-glas	265	€ 9.214.913	224	€ 8.208.811
Isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer, van bestaande constructies	522	€ 13.519.419	463	€ 12.142.757
Kierdichting	24	€ 174.264	20	€ 136.208
Verlichting:				
LED-belichtingssysteem voor podium- of theaterbelichting	35	€ 1.336.869	24	€ 1.110.719
Verwarmen, koelen, ventileren:				
Infrarood verwarmingspaneel met bewegingssensor en thermostaat	21	€ 178.291	18	€ 146.712
Koude- of warmteterugwinningssysteem uit ventilatielucht	286	€ 18.565.209	271	€ 17.671.142
Lucht/lucht warmtepomp groter dan 20kW	48	€ 992.636	43	€ 931.704
Luchtbehandelingskast met inbouwde warmtepomp (niet hybride) voor zwembaden	3	€ 117.139	3	€ 110.589
Luchtdicht maken van luchtkanalen van luchtverdeelsysteem	2	€ 10.157	1	€ 6.270
Warmtepomp > 70kW	269	€ 29.781.423	246	€ 28.151.517
Warmtepomp(boiler) ≤ 70kW	411	€ 11.865.029	389	€ 11.536.353
Totaal	5.854	€ 412.714.078	5.313	€ 382.139.700

Tabel 3.12 Aanvragen en toekenningen voor verschillende maatregelen (op de peildatum)

3.5 Budgetverdeling per doelgroep

Doelgroepen

Hoe het budget is verdeeld over de doelgroepen is te zien in tabel 3.13. Eerder zagen we al dat vanuit de decentrale overheid relatief de meeste aanvragen zijn gedaan. Hier zien we dat de decentrale overheid ook voor het grootste bedrag subsidie heeft aangevraagd, namelijk voor bijna 129 miljoen euro (31% van het totaal aangevraagde subsidiebedrag). Op de voet gevolgd door de onderwijssector die voor ruim 120,5 miljoen euro subsidie heeft aangevraagd.

Het is ook de decentrale overheid die op de peildatum het grootste aandeel neemt van het toegekende subsidiebedrag. Van de bijna 129 miljoen euro die is ingediend vanuit de decentrale overheid is op de peildatum ruim 120 miljoen euro toegekend (31% van het totaal toegekende subsidiebedrag). Wat verder opvalt is dat de decentrale overheid, de onderwijssector en de zorgsector samen goed zijn voor (ruim) 80% van zowel het aangevraagde als het toegekende budget.

	Aangevraagd		Toegekend	
	budget aangevraagd	% van totaal	budget toegekend	% van totaal
Decentrale overheid	€ 128.969.876	31%	€ 120.371.697	31%
Onderwijs	€ 120.752.466	29%	€ 113.067.776	30%
Zorg	€ 84.048.460	20%	€ 80.254.149	21%
Cultuur	€ 5.855.181	1%	€ 5.712.446	1%
(Rijks)monument	€ 21.355.166	5%	€ 20.223.815	5%
Religieuze instellingen	€ 12.740.016	3%	€ 12.107.661	3%
Overige publieke gebouwen	€ 38.992.913	9%	€ 30.402.156	8%
Totaal	€ 412.714.078	100%	€ 382.139.700	100%

Tabel 3.13 Aanvragen en toekenningen: budgetverdeling per doelgroep (op de peildatum)

Hoe de aangevraagde budgetten per doelgroep verdeeld zijn over de subcategorieën binnen deze doelgroepen, is hieronder te zien in tabel 3.14.

Wat opvalt is dat gemeenten, primair onderwijs en voortgezet onderwijs bij elkaar al de helft van het aangevraagde budget beslaan.

	budget aangevraagd	% van totaal
Decentrale overheid:		
- gemeenten	€ 123.654.666	30%
- provincies	€ 1.119.321	0%
- waterschappen	€ 1.787.759	0%
- veiligheidsregio's	€ 2.408.130	1%
Onderwijs:		
- primair onderwijs	€ 54.941.745	13%
- voortgezet onderwijs	€ 27.180.619	7%
- MBO-instellingen	€ 13.731.380	3%
- HBO-instellingen	€ 15.015.597	4%
- universiteiten	€ 9.883.124	2%
Zorg:		
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	€ 1.156.512	0%
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	€ 685.971	0%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	€ 10.966.030	3%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	€ 191.040	0%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	€ 12.279.321	3%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	€ 135.267	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	€ 103.189	0%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	€ 1.022.072	0%
- tandartspraktijken (SBI 86.23)	€ 34.114	0%
- praktijken van fysiotherapeuten (SBI 86.91.2)	€ 7.120	0%

- praktijken van psychotherapeuten, psychologen en pedagogen (SBI 86.91.3)	€ 63.207	0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	€ 818.027	0%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	€ 82.683	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	€ 1.101.528	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	€ 18.626.329	5%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	€ 16.683.437	4%
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	€ 12.864.496	3%
- jeugdzorg en maatschappelijke opvang met overnachting (SBI 87.90)	€ 3.805	0%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	€ 1.258.076	0%
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	€ 1.300.963	0%
- maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting gericht op ouderen en gehandicapten (SBI 88.10)	€ 42.117	0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	€ 354.604	0%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	€ 1.787.903	0%
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	€ 32.090	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	€ 1.343.064	0%
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	€ 78.833	0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	€ 468.792	0%
- zorg, SBI-code onbekend	€ 557.870	0%
Cultuur (ANBI-status)	€ 5.855.181	1%
(Rijks)monument	€ 21.355.166	5%
Religieuze instellingen:		
- monumentenzorg (SBI 91.03) [1]	€ 30.143	0%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 11.700.282	3%
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	€ 567.479	0%
- Religieuze instelling, SBI-code onbekend	€ 442.112	0%
Overige publieke gebouwen:		
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	€ 575.939	0%
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	€ 2.140.009	1%
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	€ 1.681.619	0%
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	€ 10.000	0%
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	€ 1.254.501	0%
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	€ 1.917.525	0%
- musea (SBI 91.02.1)	€ 1.393.102	0%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 2.370.412	1%
- dieren- en plantentuinen; natuurbehoud (SBI 91.04)	€ 38.642	0%
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	€ 3.500.694	1%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 212.311	0%
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)-	€ 243.148	0%
- overige belangen- en ideële organisaties; hobbyclubs (SBI 94.99)	€ 7.043.159	2%
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	€ 16.611.851	4%
Totaal	€ 412.714.078	100%

Tabel 3.14 Aangevraagd en toegekend subsidiebedrag (op de peildatum) per doelgroep en subcategorieën/SBI-codes

Monumenten

Kijkend naar de budgetverdeling naar monumentstatus¹² (tabel 3.15), is te zien dat er voor de verduurzaming van Rijksmonumenten¹³ in totaal een budget van bijna 31 miljoen euro is aangevraagd, waarvan bijna 27 miljoen toegekend op de peildatum. Voor gemeentelijke monumenten, minder in aantal, is 28,5 miljoen aangevraagd, waarvan reeds 27,5 miljoen is toegekend. Bij provinciale monumenten (betreft maar drie aanvragen) gaat het om beperkte bedragen.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal toekenningen	budget toegekend
Rijksmonument	164	€ 30.802.093	141	€ 26.858.353
Gemeentelijk monument	125	€ 28.599.677	111	€ 27.462.213
Provinciaal monument	3	€ 165.860	3	€ 165.860
Geen monument	1700	€ 353.146.448	1.526	€ 327.653.274
Totaal	1.992	€ 412.714.078	1.781	€ 382.139.700

Tabel 3.15 Aanvragen en toekenningen: budgetverdeling naar monumentstatus

3.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken

Budgetverdeling per provincie

De meeste aanvragen komen uit Zuid-Holland (306 aanvragen), gevolgd door Noord-Brabant (272), Gelderland (242) en Noord-Holland (202). Samen zijn deze provincies verantwoordelijk voor meer dan de helft van de aanvragen. Binnen de provincie Zuid-Holland is ook relatief het meeste budget aangevraagd; voor ruim 64 miljoen euro. Hiervan is op de peildatum 60,4 miljoen euro toegekend. Uit Flevoland zijn relatief weinig aanvragen binnengekomen, voor in totaal ook maar voor 3,6 miljoen euro. Zie tabel 3.16.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal toekenningen	budget toegekend
Drenthe	87	€ 10.829.880	70	€ 10.416.163
Flevoland	33	€ 3.628.172	30	€ 3.338.315
Friesland	133	€ 33.439.591	122	€ 32.343.148
Gelderland	242	€ 57.678.182	220	€ 55.055.074
Groningen	85	€ 11.050.633	71	€ 10.306.225
Limburg	117	€ 23.439.542	108	€ 22.805.499
Noord-Brabant	272	€ 63.429.836	247	€ 60.132.101
Noord-Holland	202	€ 47.125.065	175	€ 40.484.090
Overijssel	167	€ 33.505.776	152	€ 30.184.402
Utrecht	193	€ 37.110.132	170	€ 34.048.339
Zeeland	59	€ 6.465.995	52	€ 6.136.224
Zuid-Holland	306	€ 64.422.861	283	€ 60.399.338
onbekend	96	€ 20.588.413	81	€ 16.490.781
Totaal	1.992	€ 412.714.078	1.781	€ 382.139.700

Tabel 3.16 Aangevraagd en toegekend budget per provincie (op de peildatum)

¹² De monumentstatus volgens Fenicks.

¹³ Al dan niet als zodanig aangemeld, zie ook tabel 2.9.

Budgetverdeling per bouwperiode

Bijna de helft van de aanvragen betreft vastgoed uit de periode tussen 1966 en 2005 (tabel 3.17). Voor deze bouwperiodes is ook het grootste budget aangevraagd (in totaal ruim 214 miljoen euro) en toegekend (ruim 200 miljoen euro).

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal toekenningen	budget toegekend
onbekend	196	€ 44.275.983	165	€ 39.451.507
t/m 1945	405	€ 74.659.519	362	€ 69.537.271
1946-1965	240	€ 49.091.571	215	€ 46.512.936
1966-1985	479	€ 120.655.185	437	€ 113.724.661
1986-2005	473	€ 93.447.135	423	€ 86.972.160
2006 of later	199	€ 30.584.685	179	€ 25.941.165
Totaal	1.992	€ 412.714.078	1.781	€ 382.139.700

Tabel 3.17 aangevraagd en toegekend budget per bouwperiode (op de peildatum)

3.7 Budgetverdeling per projectsoort

Budget per projectsoort, naar doelgroep

Eerder zagen we dat er voor 5.854 maatregelen subsidie is aangevraagd (tabel 3.11). Hierbij zijn 729 aanvragen gedaan voor een integraal verduurzamingsproject, zie tabel 3.18. Dit betreft alles wat valt onder de categorie 'integrale verduurzamingspakketten' in tabel 2.13. Daarnaast zijn 540 aanvragen gedaan voor het opstellen en registreren van een definitief energielabel en 2.593 aanvragen hadden betrekking op losse maatregelen. Een advies moet altijd ten grondslag liggen aan de aanvraag voor een subsidie op grond van deze regeling. Deze adviezen tellen niet als maatregel.

Op de peildatum zijn toegekend: 686 aanvragen voor een integraal pakket, 1.781 voor advies, 508 voor het opstellen van een energielabel en 2.338 voor losse maatregelen.

Voor de derde tranche is een schot geïntroduceerd waarbij 30% van het subsidiebudget wordt gereserveerd voor losse maatregelen en 70% voor integrale renovaties. Dat betekent dat er ongeveer 136 miljoen euro wordt gereserveerd voor losse maatregelen en 317 miljoen euro voor integrale projecten. In de tabel hieronder is te zien hoe de verdeling van het budget eruit zag op de peildatum.

	Aangevraagd			Toegekend		
	Aantal	Budget	Aandeel t.o.v. totaal	Aantal	Budget	Aandeel t.o.v. totaal
Integraal pakket	729	€ 302.329.753	73%	686	€ 282.493.787	74%
Losse maatregelen	2.593	€ 106.032.732	26%	2.338	€ 97.442.944	25%
Advies	1.992	€ 3.879.373	1%	1.781	€ 1.786.899	0%
Opstellen energielabel	540	€ 472.220	0%	508	€ 416.070	0%
Totaal	5.854	€ 412.714.078	100%	5.313	€ 382.139.700	100%

Tabel 3.18 Aanvragen en toekenningen per projectsoort (op de peildatum)

Integraal pakket

Er zijn 729 aanvragen gedaan voor een integrale verduurzamingspakketten, waarvan er 686 zijn toegekend op de peildatum. De meeste aanvragen komen uit de hoek van de decentrale overheid (284 keer) met 100,5 miljoen euro aan aangevraagde subsidie. Gevolgd door de zorg- en onderwijssector (beiden 126 keer).

In totaal is er voor ruim 302 miljoen euro subsidie aangevraagd voor integrale verduurzamingsprojecten. Hiervan is op de peildatum ruim 282 miljoen euro toegekend. Zie tabel 3.19.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	284	€100.535.957	269	€94.266.995
Onderwijs	126	€86.906.162	122	€83.058.914
Zorg	126	€54.383.879	120	€53.469.989
Cultuur	15	€5.542.094	14	€5.447.201
(Rijks)monument	41	€17.099.084	38	€16.100.280
Religieuze instellingen	43	€6.966.455	40	€6.771.265
Overige publieke gebouwen	94	€30.896.124	83	€23.379.145
Totaal integraal verduurzamingsproject	729	€302.329.753	686	€282.493.787

Tabel 3.19 Aangevraagd en toegekend budget voor integrale verduurzamingsprojecten (op de peildatum)

Het totaal aantal gerenoveerde vierkante meters in de aangevraagde integrale verduurzamingsprojecten komt op ruim 1,7 miljoen. Dit is ongeveer 1,36% van het totaal potentiële vloeroppervlak. Daarvan is op de peildatum ruim 1,6 miljoen vierkante meter toegezegd (1,26% van het potentiële vloeroppervlak). Zie tabel 3.20 en 3.21.

Aangevraagd, integraal	vloeroppervlakte in aangevraagde integrale projecten (m ²) ¹⁴	totale vloeroppervlakte sector (m ²) ¹⁵	aandeel gerenoveerd t.o.v. totale vloeroppervlakte sector
Decentrale overheid	528.985	21.879.456	2,42%
Onderwijs	407.359	32.076.801	1,27%
Zorg	502.413	26.443.844	1,90%
Cultuur	29.359	NB	NB
(Rijks)monument	86.492	49.242.233	0,18%
Religieuze instellingen	45.421	NB	NB
Overige publieke gebouwen	163.457	NB	NB
Totaal	1.763.486	129.642.334	1,36%

Tabel 3.20 Aantal vierkante meters gerenoveerd via aangevraagde integrale verduurzamingsprojecten

¹⁴ Gaat om minimale oppervlakte, want niet aan alle adressen kon de oppervlakte uit de BAG gekoppeld worden.

¹⁵ Dit is gebaseerd op de rapportage sectorale routekaarten (monitoringsjaar 2021). Bij sommige sectoren is de oppervlakte uitgedrukt in BVO, bij andere sectoren in GO, wat vergelijking en percentering lastig maakt. In de BAG wordt uitgegaan van GO. Waar mogelijk is hier dus ook uitgegaan van GO. Bij provincies (onderdeel decentrale overheid) en onderwijs was dit niet bekend en is uitgegaan van BVO.

Enkele sectoren zijn niet meegenomen in de sectorale routekaarten, dus hier is de oppervlakte onbekend. En bij decentrale overheid ontbreken de waterschappen.

Toegekend, integraal	vloeroppervlakte in toegekende integrale projecten (m2)	totale vloeroppervlakte sector (m2)	aandeel gerenoveerd t.o.v. totale vloeroppervlakte sector
Decentrale overheid	510.922	21.879.456	2,34%
Onderwijs	384.631	32.076.801	1,20%
Zorg	491.428	26.443.844	1,86%
Cultuur	28.656	NB	NB
(Rijks)monument	83.532	49.242.233	0,17%
Religieuze instellingen	41.914	NB	NB
Overige publieke gebouwen	94.332	NB	NB
Totaal	1.635.415	129.642.334	1,26%

Tabel 3.21 Aantal vierkante meters gerenoveerd via toegekende integrale verduurzamingsprojecten (op de peildatum)

Deze tranche worden gebouwegenaren gestimuleerd om te verduurzamen naar een zeer hoog energieprestatieniveau (de renovatiestandaard). De renovatiestandaard is een vrijwillige richtlijn voor de energieprestatie van utiliteitsgebouwen. Dit wordt bereikt door een lager subsidiepercentage beschikbaar te stellen voor losse maatregelen en een hoger subsidiepercentage voor integrale renovaties.

Om inzage te hebben in hoeveel vierkante meter vastgoed gerenoveerd wordt naar de renovatiestandaard middels de DUMAVA-subsidieregeling, kijken we naar de maatregel 'Integraal met Maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie' (P.2)¹⁶.

Van de potentieel 1,7 miljoen vierkante meter vastgoed dat gerenoveerd wordt met de aangevraagde integrale projecten (zie tabel 3.20), wordt potentieel iets meer dan 1 miljoen vierkante meter gerenoveerd naar de renovatiestandaard (zie tabel 3.22). Op de peildatum is daarvan ruim 927 duizend vierkante meter toegezegd (zie tabel 3.23).

Aangevraagd, P.2 integrale verduurzamingsprojecten	vloeroppervlakte in aangevraagde P.2 integrale projecten (m2)	totale vloeroppervlakte sector (m2)	aandeel t.o.v. totale vloeroppervlakte sector
Decentrale overheid	327.262	21.879.456	1,50%
Onderwijs	259.198	32.076.801	0,81%
Zorg	244.232	26.443.844	0,92%
Cultuur	20.268	NB	NB
(Rijks)monument	12.799	49.242.233	0,03%
Religieuze instellingen	19.821	NB	NB
Overige publieke gebouwen	137.895	NB	NB
Totaal	1.021.475	129.642.334	0,79%

Tabel 3.22 Vloeroppervlakte in aangevraagde integrale projecten naar de renovatiestandaard

¹⁶ P.2: Integraal met Maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie. Bestaande uit een pakket met maatregelen gebaseerd op een Maatwerkadvies (A.2) of Duurzaam monumentenadvies (A.3) dat leidt tot een verbetering van ten minste drie labels en tot een hoge energieprestatie (ook wel renovatiestandaard genoemd) van het gebouw, waarbij het energielabel is vastgesteld volgens de bepalingsmethodiek van NTA 8800.

Toegekend, P.2 integrale verduurzamingsprojecten	vloeroppervlakte in toegekende P.2 integrale projecten (m2)	totale vloeroppervlakte sector (m2)	aandeel t.o.v. totale vloeroppervlakte sector
Decentrale overheid	322.675	21.879.456	1,47%
Onderwijs	251.267	32.076.801	0,78%
Zorg	234.543	26.443.844	0,89%
Cultuur	20.268	NB	NB
(Rijks)monument	12.356	49.242.233	0,03%
Religieuze instellingen	16.314	NB	NB
Overige publieke gebouwen	69.863	NB	NB
Totaal	927.286	129.642.334	0,72%

Tabel 3.23 Vloeroppervlakte in toegekende integrale projecten naar de renovatiestandaard (op de peildatum)

Losse maatregelen

De in totaal 2.593 losse maatregelen waarvoor een aanvraag is gedaan betreffen meestal 3 maatregelen per aanvraag. Er zijn tot dusver 2.338 losse maatregelen toegekend. Hoe het budget verdeeld is over de doelgroepen, is te zien in tabel 3.24.

Het aantal aanvragen voor losse maatregelen vanuit de decentrale overheid ligt met 788 aanvragen bovenaan, met 27 miljoen euro aangevraagd en bijna ruim 25 miljoen euro toegekend (op de peildatum). Vanuit de zorgsector zijn minder aanvragen gedaan (544 keer), maar ligt het totaal aangevraagde en toegekende budget hoger dan de decentrale overheid.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	788	€27.195.725	730	€25.302.311
Onderwijs	524	€31.737.559	482	€29.448.731
Zorg	544	€29.217.587	499	€26.390.331
Cultuur	28	€295.218	19	€248.557
(Rijks)monument	83	€4.127.722	75	€4.005.550
Religieuze instellingen	329	€5.616.134	296	€5.199.788
Overige publieke gebouwen	297	€7.842.786	237	€6.847.675
Totaal losse maatregelen	2.593	€106.032.732	2.338	€97.442.944

Tabel 3.24 Aangevraagd en toegekend budget voor losse maatregelen (op de peildatum)

Advies

Eén van de adviezen (Energieadvies, Maatwerkadvies en Duurzaam monumentenadvies) moet altijd ten grondslag liggen aan de aanvraag voor een subsidie op grond van deze regeling. Er zijn 1.992 aanvragen gedaan, en daarmee dus evenveel aanvragen voor advies. Zoals reeds bekend, komen de meeste aanvragen uit de hoek van de decentrale overheid (616 keer) met ruim 1 miljoen euro aan aangevraagde subsidie. Op de peildatum zijn er 1.781 aanvragen (voor advies) toegekend, voor een budget van bijna 1,8 miljoen euro. Zie tabel 3.25.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	616	€ 1.039.976	566	€ 641.445
Onderwijs	387	€ 1.984.559	359	€ 443.206
Zorg	432	€ 361.064	387	€ 310.763
Cultuur	31	€ 13.334	26	€ 12.153
(Rijks)monument	82	€ 125.277	72	€ 114.903
Religieuze instellingen	196	€ 148.434	170	€ 128.604
Overige publieke gebouwen	248	€ 206.729	201	€ 135.827
Totaal advies	1.992	€ 3.879.373	1.781	€ 1.786.899

Tabel 3.25 Aangevraagd en toegekend budget voor advies (op de peildatum)

Opstellen energielabel

Voor het opstellen en registreren van een definitief energielabel zijn 540 aanvragen gedaan voor in totaal 472 duizend euro. De meeste aanvragen komen uit de hoek van de decentrale overheid (217 keer). Op de peildatum zijn 508 aanvragen toegekend, voor een budget van 416 duizend euro. Zie tabel 3.26.

	Aangevraagd		Toegekend	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	217	€ 198.218	206	€ 160.947
Onderwijs	116	€ 124.186	112	€ 116.925
Zorg	106	€ 85.931	102	€ 83.067
Cultuur	5	€ 4.535	5	€ 4.535
(Rijks)monument	4	€ 3.083	4	€ 3.083
Religieuze instellingen	22	€ 8.993	20	€ 8.004
Overige publieke gebouwen	70	€ 47.273	59	€ 39.509
Totaal opstellen energielabel	540	€ 472.220	508	€ 416.070

Tabel 3.26 Aangevraagd en toegekend budget voor opstellen energielabel (op de peildatum)

4 Ervaringen met het aanvraagproces: signalen uit enquête

4.1 Inleiding

Om het aanvraagproces en de aanpassingen in de subsidieregeling te evalueren, is in september 2024 een enquête onder alle aanvragers¹⁷ van de derde aanvraagronde uitgestuurd om hun ervaringen op te halen. Resultaten in dit hoofdstuk hebben dus enkel betrekking op het aanvraagproces en niet op de regeling in de brede zin.

Van alle respondenten geeft 59% aan dat dit de eerste keer was dat zij een aanvraag hebben ingediend. De overige 41% heeft tijdens de eerste en/of de tweede aanvraagronde (in oktober 2022 en september 2023) ook al één of meerdere aanvragen ingediend.

De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op 234 reacties op de enquête. De onderverdeling met betrekking tot de status van de aanvraag ten tijde van het afnemen van de enquête is te zien in tabel 4.1.

De subsidieaanvraag is toegekend	82%
De subsidieaanvraag is afgewezen	2%
De subsidieaanvraag is nog in beoordeling	16%

Tabel 4.1 Status van de aanvraag ten tijde van afnemen enquête (n=234)

In dit hoofdstuk worden de enquêteresultaten van de derde openstelling besproken. De quotes in het rapport zijn altijd afkomstig van respondenten van de enquête.

Zie de bijlage 'Onderzoeksaanpak enquête' voor de onderzoekverantwoording en de inhoud van de enquêtevragen.

4.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling

In de enquête is een aantal vragen gesteld over de duidelijkheid van de gestelde voorwaarden van de regeling, en of men daarbij nog bepaalde suggesties of behoeften heeft.

Gebouwen die onder regeling vallen

Op de vraag of de uitleg over welke gebouwen onder de regeling vallen duidelijk is, geeft 97% van de ondervraagden een bevestigend antwoord en voor dus slechts 3% was het niet helemaal duidelijk.

Voorwaarden bij maatregelen

Ook is aan de aanvragers de vraag voorgelegd of de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen die onder DUMAVA vallen duidelijk en begrijpelijk zijn. Hierop zegt 82% 'ja', 13% 'nee' en 5% zegt het niet te weten. Een aantal suggesties om de gestelde voorwaarden begrijpelijker te maken, zijn:

- "Duidelijker omschrijven wat er onder een integraal verduurzamingsproject verstaan wordt."

¹⁷ Als een aanvraag is ingediend door een intermediair, dan is de intermediair bevraagd.

- *“Meer in detail gaan en ervan uitgaan dat de lezer niet deskundig is.”*
- *“Bij het besluit duidelijk de voorwaarden meegeven over de aan te leveren informatie voor de vaststelling van de subsidie.”*
- *“Nog meer gericht op leken”*
- *“De uitsluitels voor PV, LED en EML maatregel zijn lastig te begrijpen. De EML lijsten zijn tegenwoordig ingesteld als een omgekeerde bewijslast, bijna alles is EML plichtig tenzij. Dit loopt synergie met DUMAVA in de weg.”*
- *“Het is onduidelijk of je de maatregelen in je offerte voor een integraal plan nader moet specificeren met codes van de rest van de lijst (of gewoon P.1 bij alles), én of ook bij een integraal plan alleen de maatregelen op de lijst in aanmerking komen.”*
- *“Geen EML maatregelen uitzonderen bij een integrale aanpak, waarbij vaak een compleet systeem wordt vervangen, in plaats van een enkel onderdeel. De uitzondering voor EML maatregelen is goed te vertalen bij aanvraag voor losse maatregelen, maar niet bij een integrale aanpak.”*

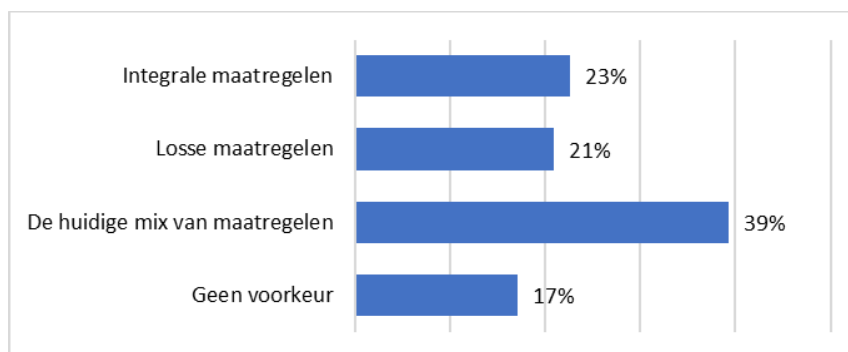
Verduurzamingsmaatregelen die gemist worden

17% van de ondervraagden geeft desgevraagd aan bepaalde maatregelen te missen op de maatregelenlijst. Een greep van de maatregelen die op de lijst zouden moeten staan:

- *“LED-verlichting”*
- *“Decentrale VRF systemen”*
- *“Thuisbatterij en het bevorderen van de klimaatadaptatie van de buitenruimte, dit komt het gebouw ook ten goede.”*
- *“Lucht-lucht warmtepompen met klein vermogen”*
- *“Batterijsystemen die Netcongestie beperken.”*
- *“Sanitaire installaties zoals waterbesparende douches in kleedkamers, walstroom voor boten van de club, thuisbatterijen en boilers voor opslaan van zonnestroom”*
- *“Eenmalige aansluitkosten op warmtenet”*
- *“Door netcongestie zijn sommige maatregelen voorlopig niet mogelijk, versoepeling hierin en/of meer inspelen op de actualiteit zou prettig zijn”*
- *“Circulaire toepassingen, zoals hergebruik van materialen”*

Behoeften bij verduurzaming gebouwen

Over de vraag wat hen beter helpt bij de verduurzaming van hun gebouw(en) is men verdeeld: een meerderheid (39%) geeft de voorkeur aan de huidige mix van maatregelen en iets minder dan een kwart (23%) verkiest de integrale maatregelen (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Wat helpt beter bij verduurzaming van gebouwen

Integraal met maatwerkadvies tot een hoog energieprestatieniveau

Aanvragers voor een integraal verduurzamingsproject worden gemotiveerd om direct te renoveren naar een hoog energieprestatieniveau. Als zij deze ambitie opnemen in hun projectplan, krijgen zij niet 30% (zoals in voorgaande tranches), maar maximaal 40% van de projectkosten gesubsidieerd. Het subsidiepercentage voor losse verduurzamingsmaatregelen werd daarentegen verlaagd van 30% naar 20%. Van alle aanvragers voor een integraal verduurzamingsproject geeft 62% aan dat deze nieuwe regel hen heeft gestimuleerd om grotere duurzaamheidsstappen te maken (figuur 4.3).

Figuur 4.3 Integraal maatwerkadvies tot een hoog energieprestatieniveau

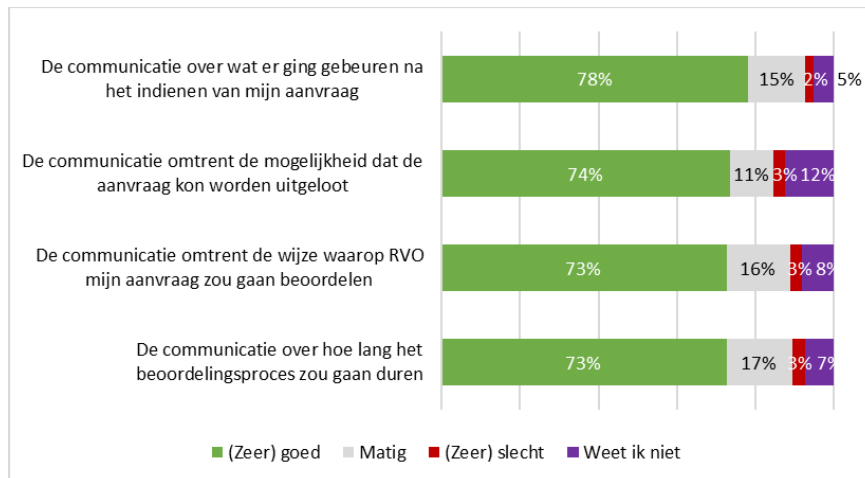
Andere financieringsfaciliteiten of subsidies

Een kwart (25%) van de ondervraagden geeft aan ook gebruik te hebben gemaakt van andere financieringen en subsidies, 71% heeft geen gebruik gemaakt van andere financieringsmogelijkheden.

Zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een overzicht van de financieringen en subsidies waar gebruik van is gemaakt naast DUMAVA.

4.3 Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces

De communicatie omtrent het aanvraag- en beoordelingsproces dat gevolgd zou worden, wordt over het algemeen als goed beoordeeld (figuur 4.4). Zo is bijna vier op de vijf van de ondervraagden positief over de communicatie over wat er zou gebeuren na het indienen van de aanvraag (78%). Communicatie over de mogelijkheid dat de aanvraag uitgeloot kon worden is voor drie kwart van de ondervraagden positief (74%). De communicatie over hoe RVO de aanvragen zou gaan beoordelen en hoe lang het beoordelingsproces zou gaan duren worden beiden door 73% van de ondervraagden goed bevonden.

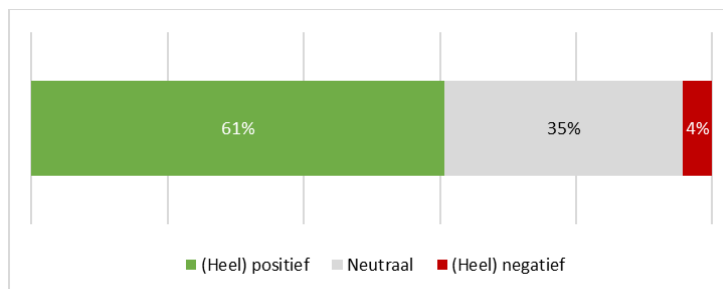

Figuur 4.4 Beoordeling communicatie

4.4 Openingsdag en ervaren belemmeringen

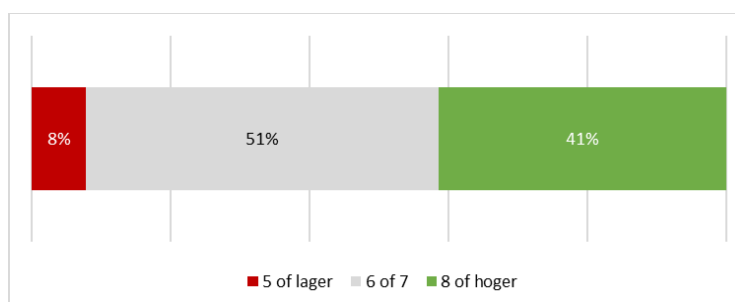
Op maandag 3 juni 2024 was de officiële openstelling van de derde tranche van de DUMAVA-regeling. Toen konden de (concept)aanvragen definitief ingediend worden. Ongeveer twee derde van de ondervraagden heeft deze openstellingsdag als (heel) positief ervaren, zie figuur 4.5.

Voor toelichtingen op deze ervaringen, zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een volledig overzicht van alle open antwoorden.

Figuur 4.5 Ervaring openstellingsdag

In figuur 4.6 is te zien dat 41% van de ondervraagden het aanvraagproces die dag een 8 of hoger geeft (op een schaal van 1 tot 10). Slechts 8% geeft het aanvraagproces een 5 of lager.

Figuur 4.6 Rapportcijfer voor het aanvraagproces

De onvoldoendes die worden gegeven hebben vrijwel allemaal betrekking op de hoeveelheid werk en complexiteit van het indienen van een aanvraag.

Enkele opmerkingen:

- *“Wil niet negatief zijn, maar het is veel werk. Allerlei berekeningen over besparing CO2 en zo. Als alles is verzameld en berekend is de invuloefening met een adviseur wel te doen. Zelf zou ik de verkeerde dingen hebben ingevuld.”*
- *“De vragen gaan erg diep in op details die soms lastig te vinden zijn.”*
- *“Je ontkomt er niet aan om een externe partij in te huren om je te helpen bij de aanvraag”*
- *“Het was ontzettend moeilijk om de aanvraag te doen: het heeft veel voorbereiding gevraagd, het waren veel documenten, het waren veel vragen. Zou het niet simpeler kunnen? Ik doe dit vrijwillig naast mijn werk, huishouden en gezin.”*
- *“er wordt veel informatie gevraagd, waar ook nog kosten voor moeten worden gemaakt. Bij de derde keer is een subsidie toegekend. Deze subsidie is veel lager dan bij de 1e en 2e tranche. Veel werk en weinig subsidie.”*

Zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een volledig overzicht van alle open antwoorden.

Belemmeringen

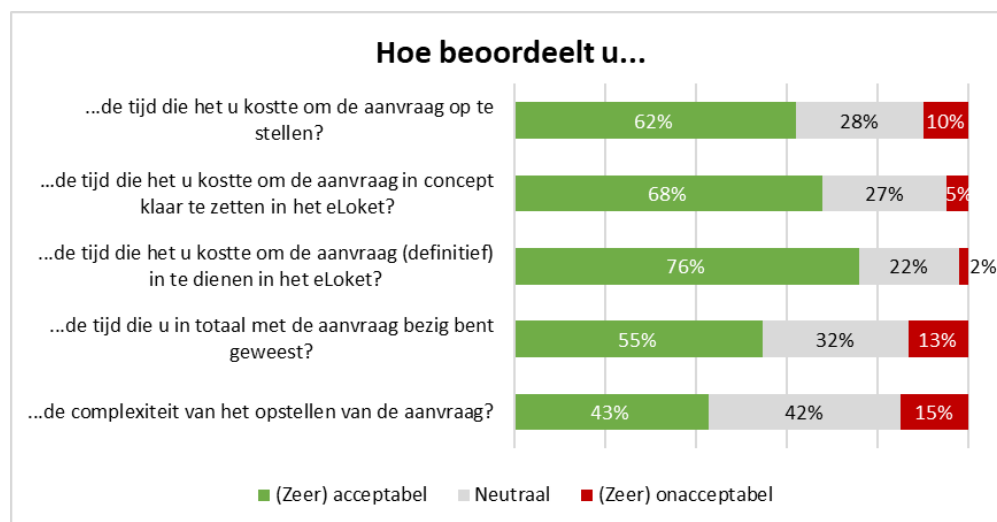
Bijna één op de vijf (17%) ondervraagden geeft aan belemmeringen te hebben ervaren tijdens het indienen van de aanvraag. Ervaren belemmeringen tijdens het aanvraagproces van de tweede tranche hebben veelal betrekking op onduidelijkheden of imperfecties in het aanvraagformulier of het eLoket.

- *“De begrijpelijkheid van het aanvraagformulier in eLoket, bij het toevoegen van de beoogde maatregelen.”*
- *“Bij nazoeken en nalezen ging een paar keer al ingevulde informatie verloren. Je moest eerst steeds opslaan. Dat deed ik niet omdat ik er nog mee aan de slag was.”*
- *“Het eLoket die uitvalt, bijvoorbeeld bij het tussentijds opslaan van het aanvraagformulier.”*
- *“Opslaan liep vast, daarna alles op nieuw moeten invullen.”*
- *“Het op de juiste plek aanleveren van informatie. De beperking in toevoegen van de hoeveelheid bijlagen.”*
- *“Gedoe met E-herkenning. En geen overzicht over ‘wat komt hierna’ ”*
- *“Het verzamelen van informatie is een belemmering en het op de juiste wijze invullen is een belemmering. Je moet echt kennis van zaken hebben.”*

4.5 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces

Over het algemeen vindt men de tijdsbesteding die komt kijken bij het indienen van een aanvraag (zeer) acceptabel. 76% van alle ondervraagden vindt de tijd die het hen heeft gekost om de aanvraag (definitief) in te dienen in het eLoket acceptabel tot zeer acceptabel (figuur 4.7). Daarnaast vindt ruim twee derde de tijd die het kostte om de aanvraag op te stellen en in concept klaar te zetten (zeer) acceptabel (respectievelijk 62% en 68%).

De complexiteit van het opstellen van de aanvraag wordt echter door 43% van de ondervraagden als acceptabel bestempeld, 42% is daar neutraal over en 15% vindt de complexiteit (zeer) onacceptabel.

Figuur 4.7 Beoordeling van inspanning en complexiteit

Complexiteit aanvraag(formulier)

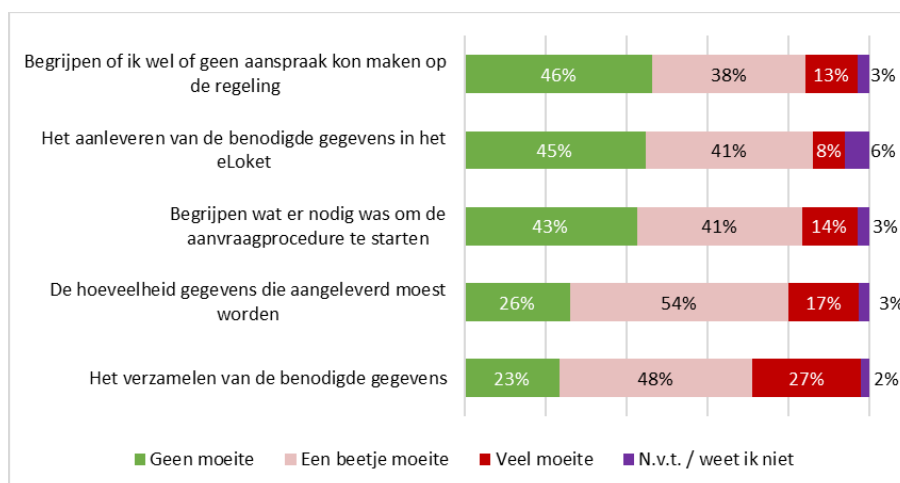
Ondanks dat er veel verbetering is ten opzichte van de eerste en tweede tranche, komt uit de open antwoorden toch nog een enkele keer naar voren dat men (enige) moeite heeft ervaren met de aanvraag en/of het aanvraagformulier. Zo wordt onder andere gezegd:

- "Het was ontzettend moeilijk om de aanvraag te doen: het heeft veel voorbereiding gevraagd, het waren veel documenten, het waren veel vragen. Zou het niet simpeler kunnen?"
- "Hoge mate van complexiteit en onduidelijk wat er aan informatie bij de opvolgende stappen gevraagd werd."
- "Heel ingewikkeld, de cijfers die je moet invullen is niet te doen. Je moet professor zijn om deze vragenlijst in te vullen."
- "Teveel vragen en onduidelijke submenu's waardoor vragen blijkbaar niet of niet goed beantwoord werden."
- "Het invullen van het formulier was zonder hulp van buitenaf niet gelukt."
- "Het verzamelen van de benodigde gegevens en het rapport van de isolatie adviseur zijn vrij eenvoudig te regelen maar het correct invullen van het digitale aanvraagformulier vond ik erg lastig en tijdrovend."

4.6 Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure

Moeite met algemene aspecten van de aanvraag

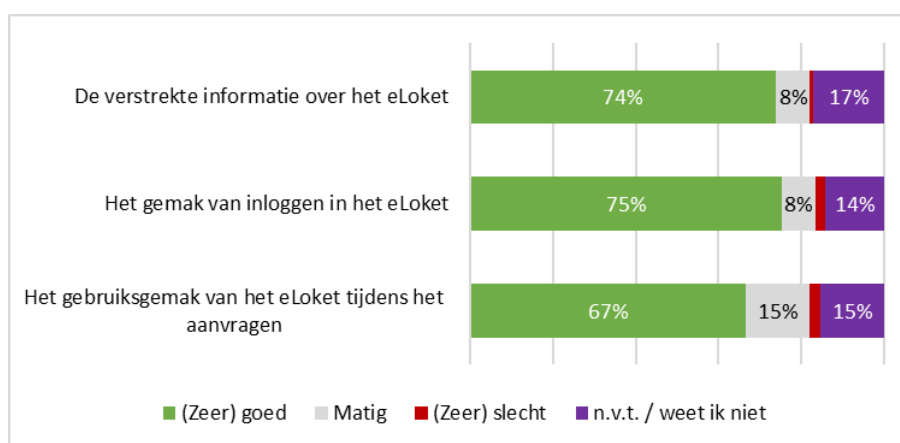
Ongeveer drie kwart van de ondervraagden heeft in meer of mindere mate moeite gehad met het verzamelen van de benodigde gegevens (75%) en de hoeveelheid gegevens die verzameld moest worden (71%). Daarnaast heeft (ruim) de helft een beetje tot veel moeite met begrijpen wat er nodig is om het aanvraagproces te starten (55%), het aanleveren van de benodigde gegevens in het eLoket (49%) en begrijpen of er wel of geen aanspraak gemaakt kon worden op de regeling (53%).

Figuur 4.8 Ervaren moeite met algemene aspecten van de aanvraagprocedure

Ervaringen met het eLoket

Drie kwart van de ondervraagden heeft (zeer) goede ervaringen met het eLoket aangaande de informatie die verstrekt wordt (74%) en het gemak van inloggen (75%). Twee op de drie ondervraagden is (zeer) te spreken over het gebruiksgemak van het eLoket tijdens het aanvragen (67%).

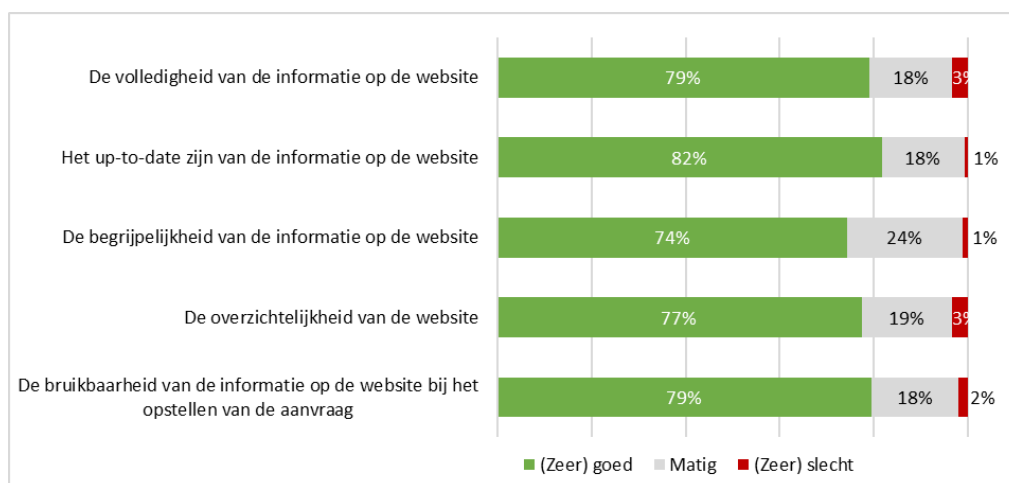
Figuur 4.9 Ervaringen met betrekking tot het eLoket

4.7 Beoordeling RVO-website en helpdesk

RVO-website

Over de RVO-website¹⁸ is men over het algemeen (zeer) positief, zie figuur 4.10. Over alle beoordelingsaspecten is men zeer goed te spreken. Zo vindt men de website onder andere volledig, up-to-date, overzichtelijk en bruikbaar bij het opstellen van de aanvraag.

¹⁸ <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava>

Figuur 4.10 Beoordeling RVO-website

Hieronder een selectie van toelichtingen gegeven door ondervraagden indien zij een matige, slechte of zeer slechte beoordeling hebben gegeven op een van bovenstaande aspecten met betrekking tot de website. De opmerkingen hebben veelal te maken met onduidelijkheid over en het gebrek aan communicatie op de website over wijzigingen in de regeling, wijzigingen in de voorwaarden of wijzigingen in de aanvraag. Mensen geven aan maar moeilijk hun weg te vinden in de 'jungle' van informatie die online beschikbaar is.

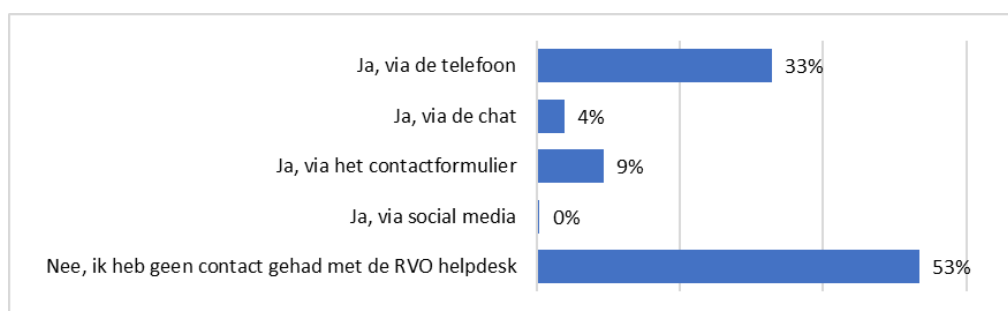
- *"Omdat er nu meerdere updates van de regeling zijn vind ik het soms erg rommelig vindbaar. Staatscourant is hierin onduidelijk vind ik. Nu is het soms flink zoeken om bij broninformatie te komen, die nog wel geldt voor de nieuwste regeling."*
- *"Veel aspecten zijn uiteindelijk alleen maar terug te vinden in de regeling zoals die gepubliceerd is in de Staatscourant. Dat is op zichzelf niet erg want anders zal de website erg onoverzichtelijk worden. Maar het nadeel van het lezen van de regeling in de Staatscourant is dat de regeling in 2022 van kracht was en in de daaropvolgende jaren/tranches alleen de aanpassingen op de regeling worden vermeld. Dat maakt het op sommige punten zeer complex."*
- *"U moet zich meer verplaatsen in iemand die er niets van weet en stapsgewijs met hem/haar het proces doorlopen tot en met de aanvraag. Volstrekt onduidelijk is bijvoorbeeld hoe je aan de KW's komt."*
- *"De nieuwe datum van openstellen werd laat gecommuniceerd, de datum stond lange tijd op april 2024. Dat dit uiteindelijk juni ging worden, zorgde voor meer tijd. Maar dat hadden we liever eerder geweten. Net als de nieuwe voorwaarden. Het voorbereiden is iets waar we op tijd mee begonnen zijn maar zorgde nu voor dubbel werk. Op tijd beginnen moest echter ook, vanwege de beschikbaarheid van de aannemers voor de offertes"*
- *"Pas relatief voor de eerste deadline (medio april) werd deze verlengd tot 3 juni. We waren toen al lang bezig met de aanvraag, met veel spoed. Het was fijn dat de deadline verlaat werd, maar we hadden dit graag eerder geweten."*
- *"Doorgevoerde wijzigingen en data werden niet duidelijk gemeld"*
- *"Zoals aangegeven was het een verrassing dat het aanvraagformulier was gewijzigd. Hier kwam ik pas achter toen je het formulier kon invullen. Het was fijn geweest als dat eerder bekend was geweest."*
- *"Op voorhand hebben we gevraagd aan te geven of er iets wijzigt in het aanvraagformulier op de website omdat wij deze informatie ook tijdig moeten uitvragen bij onze klanten. In het webinar werd bevestigd dat dit*

gecommuniceerd zou worden, echter bij het openen van de conceptaanvragen toen die mogelijkheid ontstond bleken er toch meer en andere vragen gesteld te worden dan voorgaande jaren, waardoor je dus als intermediair kort de tijd hebt om bij veel klanten missende informatie op te halen [...]"

- "Het blijft een ingewikkeld proces, wat verergerd wordt doordat er maar één kans en één moment is om het goed te doen. Er staat veel informatie op de website, verdeeld over meerdere pagina's en bijlagen, met betrekking op allerlei situaties, waarbij je iedere keer weer moet zoeken naar de relevante informatie voor je eigen project en enigszins moet hopen dat je het allemaal goed begrepen hebt. De begeleiding vanuit RVO helpt daarbij, maar op basis van de website alleen resteert er heel veel onzekerheid. Het herstructureren van de informatie op de website, eventueel met een quickscan achtig proces waarbij je stapsgewijs begeleid wordt, zou enorm behulpzaam zijn. 1. Kom je in aanmerking, 2. Welke werkzaamheden kun/wil je uitvoeren, 3. Hier vind je een MWA-U adviseur, 4. Deze stappen en deadlines moet je in gedachten houden"
- "Veel doorverwijzingen in de diverse webpagina's maakt het soms onoverzichtelijk"
- "Er staat zoveel op dat het soms moeilijk zoeken is naar een antwoord wat relevant is voor jou situatie."
- "De website biedt veel informatie maar is soms onoverzichtelijk omdat het over meerdere pagina's en bijlagen staat verspreid. Terughalen waar je iets ook alweer gelezen had is soms ingewikkeld."

RVO-helpdesk

Voorafgaand aan het openstellen van de regeling en tijdens het aanvraagproces konden aanvragers de RVO-helpdesk raadplegen via meerdere kanalen. Ongeveer een derde van de ondervraagden geeft aan via de telefoon contact te hebben gehad met de RVO-helpdesk en ruim de helft heeft helemaal geen contact gehad met de helpdesk. Zie figuur 4.11.

Figuur 4.11 Contact met de RVO-helpdesk

Degenen die contact hebben gehad met de RVO-helpdesk (N=109) zijn zeer te spreken over deze ervaring, zie figuur 4.12. De vriendelijkheid van de helpdesk-medewerkers wordt door vrijwel iedereen als zeer goed ervaren (97%), op de voet gevolgd door de wachttijd (91%) en de deskundigheid van de medewerker en de snelheid van het verkrijgen van een antwoord (beiden 89%).

Figuur 4.12 Beoordeling RVO-helpdesk - % (zeer) goed

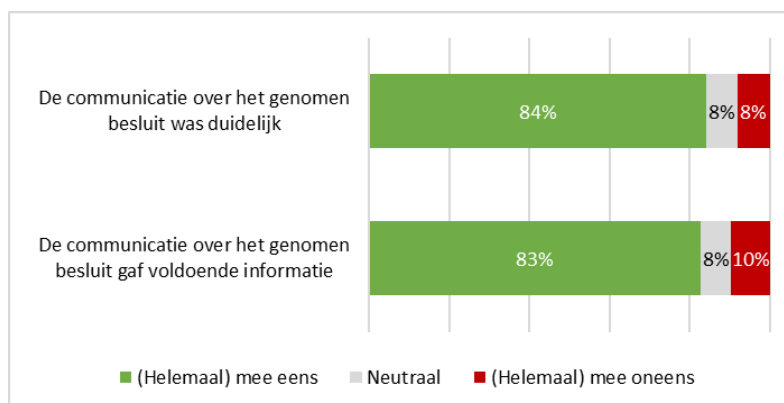
4.8 Beoordeling van de afhandeling

Beoordeling statusvermelding in eLoket

Van alle ondervraagden zegt 49% de status van hun aanvraag te volgen/te hebben gevolgd in het eLoket. Hiervan vond 91% de berichtgeving over de status *duidelijk* en 86% vond de berichtgeving over de status *voldoende*.

Beoordeling berichtgeving over genomen besluit

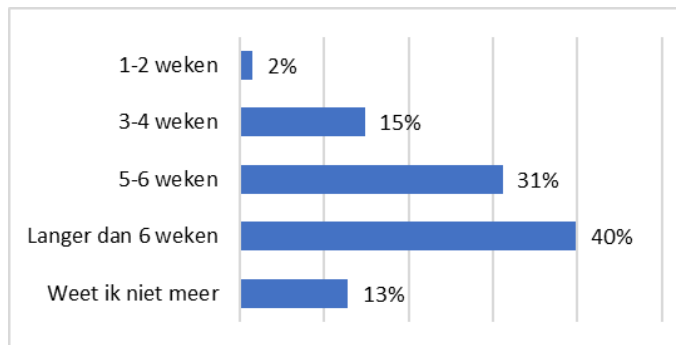
Van de ondervraagden wiens subsidieaanvraag reeds was beoordeeld ten tijde van het invullen van deze enquête (N=196), vond 84% van hen de berichtgeving omtrent het genomen besluit *duidelijk* en 83% van hen vond dat het *voldoende informatie* gaf over het besluit (figuur 4.13).

Figuur 4.13 Beoordeling communicatie genomen besluit (reeds beoordeelde aanvragen; n=196)

Beoordeling tijd van afhandeling

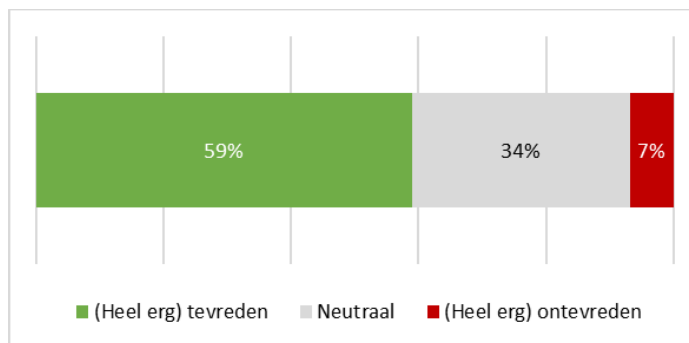
40% van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld ten tijde van het invullen van deze enquête, geeft aan dat het langer dan 6 weken heeft geduurd voor de aanvraag was afgehandeld, 31% van hen zegt dat het 5-6 weken heeft geduurd en 15% heeft 3-4 weken moeten wachten op de beoordeling (figuur 4.14).

Figuur 4.14 Tijd van afhandeling aanvraag (reeds beoordeelde aanvragen; n=196)

Tevredenheid snelheid van afhandelen

Over de snelheid van afhandelen is 59% van de aanvragers wiens aanvraag reeds is beoordeeld tevreden tot heel erg tevreden, 43% is hier neutraal over en 7% is (heel erg) ontevreden (figuur 4.15).

Figuur 4.15 Tevredenheid over snelheid van afhandelen

Subsidiebedrag of voorschot ontvangen

Van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld en toegekend ten tijde van het invullen van deze enquête (n=191), geeft 90% aan het subsidiebedrag of het voorschot al te hebben ontvangen.

4.9 Suggesties voor optimalisatie

Tot slot is de geënquêteerden gevraagd wat zij zouden aanpassen in een volgende DUMAVA aanvraagronde. 46% van de ondervraagden heeft suggesties gedaan voor verbetering van het aanvraagproces.

Er worden veelal suggesties gedaan met betrekking tot het versimpelen van de aanvraagprocedure, de gebruiksvriendelijkheid van het eLoket en het aanvraagformulier en daarnaast zijn er veel ideeën over welke documenten wel of juist niet nodig zouden moeten zijn bij het doen van een aanvraag.

Zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een volledig overzicht van alle open antwoorden.

Dit is een publicatie van:
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
Contact
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | februari 2025
Publicatienummer: RVO-017-2025/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken.